

Sažetak predavanja „Stratigrafija Centralnog Paratetisa – trenutni status i buduće smjernice“ (Oleg Mandić)

Centralni Paratetis (CP) je od oligocena do srednjeg miocena bio epikontinentalno more, koje se protezalo između Europske ploče i Alpsko-Dinarskog orogena, a zbog intenzivne tektonske aktivnosti vrlo brzo je mijenjalo paleogeografske karakteristike. Tijekom marinskih faza u neogenu, CP je bio nastavak Sredozemnog mora, povezan s njime Slovenskim tjesnacom uduž tektonskog kontakta Dinarida i Alpa, kao i Predalpskim tjesnacom u području današnje jugoistočne Francuske. Marinske faze CP-a su se isticale odličnom biostratigrafskom korelacijom sa svjetskim morima. Nasuprot tome, faze izolacije dovodile su do nestajanja ove sličnosti, uz značajan porast broja endemskih vrsta i intenziviranje stratigrafske korelacije sa sedimentacijskim prostorima Istočnog Paratetisa.

Problemi u stratigrafskoj korelaciji su u drugoj polovici 20-tog stoljeća potakli postupan razvoj regionalnog stratigrafskog sistema, koji je omogućio preciznu korelaciju naslaga unutar bazena CP-a. Za razdoblje ranog i srednjeg miocena definirano je pet regionalnih katova - (gornji) eger, egenburg, otnang, baden i sarmat, dok se za kasni miocen i pliocen danas koriste dva kata - panon za naslage Panonskog jezera i cernik za naslage Slavenskog jezera. Donedavno su se za korelaciju naslaga CP-a koristili još i katovi pont, dacij i romanij. Novija istraživanja su međutim pokazala, da ti katovi, definirani u geodinamskom prostoru istočnog Paratetisa, imaju bitno drugačije stratigrafske odlike i ne mogu se koristiti za regionalnu korelaciju naslaga CP-a.

Regionalna stratigrafska korelacija CP-a je tradicionalno vezana za distribuciju plitkovodnog bentosa, prije svega mekušaca i foraminifera, koji su omogućili definiciju regionalnih biozona, vrlo korisnih za stratigrafsku korelaciju plitkovodnih naslaga u fazama pojačane izolacije i endemizma. Za korelaciju dubokovodnih naslaga u fazama dobre povezanosti s otvorenim morem, sve veći značaj dobivaju planktonske foraminifere i vapnenački nanoplankton, dok dinoflagelati i polen preuzimaju tu ulogu u fazama izolacije i jezerskih uvjeta. U posljednje vrijeme veliki pomaci u razumjevanju stratigrafije i geodinamskog razvoja Centralnog Paratetisa ostvaruju se integracijom rezultata visoko preciznog radiometrijskog datiranja, magnetostratigrafije, biokronologije i astronomske ugađanja. Te metode će u budućnosti dovesti do precizne korelacije sekvencijsko stratigrafskih ciklusa pojedinih dijelova CP-a i do razlučivanja utjecaja regionalne tektonike i globalnih glacioeustatskih promjena razine mora na stratigrafsku arhitekturu ovih prostora.

Predavanje će dati pregled stratigrafskog i paleogeografskog razvoja pojedinih bazena CP-a, kao i stratigrafskih metoda koje se trenutno primjenjuju u njihovom istraživanju. Uz osvrt na najnovije rezultate tih istraživanja, s težištem na južni dio Panonskog bazena, bit će skicirana otvorena pitanja i mogući trendovi u njihovom budućem rješavanju.